

The background of the cover is a photograph of a sunset. The sky is a warm, golden-orange color. In the foreground, there is a dark silhouette of a building with a corrugated metal roof on the left and a tall, thin sculpture on the right. The sculpture has a curved base and a long, thin vertical spike. In the distance, a cityscape is visible through a light haze.

nat

**jardí
botànic**
de Barcelona

Brolla

Butlletí informatiu

Núm. 49

Març 2020

Exemplar gratuït

SUMARI

JARDÍ BOTÀNIC

- 2 Editorial, per JM Montserrat
- 3 Flaixos
- 4 Descubrim el Jardí
- 6 El temporal Glòria al Jardí
- 8 Parlem amb els guies voluntaris de l'AAJBB
- 11 Els bonsais del JBB a les mostres de bonsais estatals
- 12 Els hostes del Jardí

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL JARDÍ BOTÀNIC

- 13 Breus de l'Associació
- 15 Racó del soci

Núm. 49 BROLLA

Direcció: Josep M. Montserrat
Coordinació: Carme Solà
Consell de redacció: Núria Abellán, David Bertran, Clara González, Àngel Hernansáez, Jaume Pàmies
Col·laboració: Pere Casbas, Juanjo Pardo
Disseny gràfic: Ramon Martínez
Revisió lingüística: Carme Solà
Impremta: Inspyrame Printing
Paper Cyclus print de 150 g, 100% reciclat

Dipòsit legal: B 7696-2003
1.000 exemplars gratuïts

Editen: Museu de Ciències Naturals de Barcelona i Associació d'Amics del Jardí Botànic

Amb la col·laboració de:
Àrea Metropolitana de Barcelona

**Jardí Botànic de Barcelona/
Associació d'Amics del Jardí Botànic de Barcelona**
Dr. Font i Quer, 2
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
Tel.: 93 256 41 60 (Jardí)
Tel.: 93 256 41 70 (Assoc. Amics)
Fax: 93 424 50 53
a/e: museuciencies@bcn.cat (Jardí)
info@amicsjbb.org (Assoc. Amics)
Webs: www.jardibotanic.bcn.cat
www.amicsjbb.org

Imatge de portada:
Posta de sol des del Jardí,
Àngel Hernansáez

EDITORIAL

La recent tempesta Glòria també ens ha afectat, al Jardí Botànic. Ha tombat nombrosos arbres i malmès alguns exemplars valuosos. I ha posat d'actualitat la importància de les iniciatives internacionals com les de la reunió organitzada pel Jardí Botànic de Melbourne l'any 2018.

El propòsit era trobar la manera d'organitzar una xarxa global per gestionar els paisatges i les col·leccions vives dels jardins botànics en el context del canvi climàtic. La cimera ha estat el primer pas per crear una aliança mundial d'organitzacions botàniques per a l'adaptació de les col·leccions vives dels jardins botànics al canvi climàtic. Moltes associacions de jardins han manifestat el seu compromís amb el canvi climàtic i la voluntat de col·laborar per buscar paisatges amb més resiliència al canvi, que assegurin la supervivència dels jardins botànics i la utilització del conjunt dels coneixements hortícoles i científics acumulats per buscar solucions que mitiguin les conseqüències del canvi climàtic en el conjunt de la societat.

L'any passat, els jardins botànics d'Espanya i Portugal, reunits a Màlaga, també vam manifestar la voluntat de sumar-nos-hi. Entre les moltes iniciatives sorgides hi ha la voluntat d'establir xarxes internacionals d'observadors per fer un seguiment fenològic d'algunes espècies de plantes, com ara la xarxa PhenObs, liderada pel Jardí Botànic de Jena, en què participen els principals jardins botànics del món.

La fenologia estudia la cronologia dels esdeveniments biològics que experimenta una planta al llarg de l'any. La resposta fenològica als canvis és molt precisa i, si les observacions estan ben fetes i se saben interpretar, pot ser molt útil per utilitzar plantes comunes com a indicadors dels canvis ambientals.

Esperem que entre tots siguem capaços de trobar les complicitats necessàries per donar una nova dimensió cooperativa i d'abast mundial al conjunt dels jardins botànics existents.

Josep M. Montserrat. Director del JBB

FLAIXOS

• **Nova edició del Planta't al Botànic.** El diumenge 22 de març tornem a celebrar que arriba la primavera. La festa de l'enganyany estarà dedicada a la **Activitat anul·lada preventivament per contenir l'expansió del coronavirus i protegir-ne els col·lectius vulnerables.** Recollida de residus, etc. Us convidem a compartir amb família i amics. Us hi esperem!

• **Nova senyalització.** Aquest hivern s'han instal·lat 18 cartells de fitoepisodis nous al JBB, en substitució dels antics. Els nous cartells, amb forma de faristol, se situen arran de camí per facilitar-ne la lectura. Incorporen un mapa de distribució del fitoepidemi i un plànol del Jardí per ajudar el públic visitant a orientar-se.

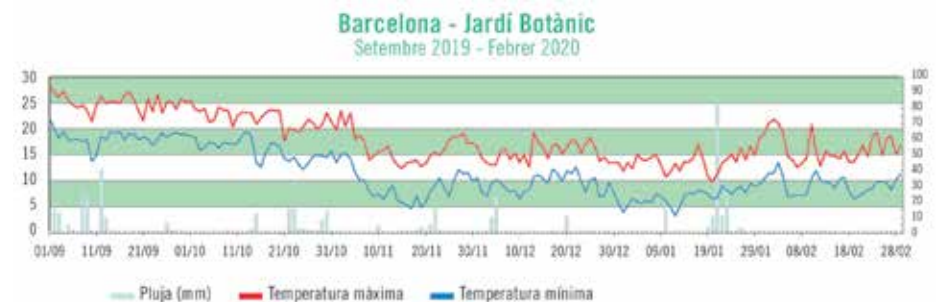

• **Obres a l'edifici d'oficines i manteniment del JBB.** A mitjan febrer s'hi ha iniciat una nova fase d'obres, promogudes per l'AMB. Amb aquestes actuacions (rehabilitació de la coberta del semicercle sud (ala vella), construcció d'un nou menjador/office per als treballadors i finalització dels mòduls 4 i 5 del semicercle nord (ala nova)), disposarem de més despatxos, dos magatzems de jardineria i una aula d'activitats polivalent.

• **Arranjament de camins al Jardí Botànic Històric.** El desembre passat van acabar les obres d'arranjament dels camins principals del JBH per part de l'AMB. Es va actuar tant al Sot de la Masia com al Sot de l'Estany, i es va establir el paviment tou de sauló amb un additiu especial.

• **Resum dades meteorològiques** (01/09/2019 - 29/02/2020)

Temperatura màxima	Temperatura mínima	Pluja	Vent màxim
28 °C	3,35 °C	475,40 mm	61 Km/h

Les brolles de la península Ibèrica

Les brolles són comunitats vegetals on predominen els petits arbustos de port baix anomenats matolls sufruticosos (*suffruticetum*), que conviuen amb geòfits, gramínies i altres plantes anuals i vivaces.

Presenten poca diversitat florística, amb una o poques espècies dominants; són de vida curta però es regeneren contínuament.

1. Representació de la brolla calcícola al JBB

Aquestes formacions s'estenen per gran part del territori, entre 12 i 20 milions d'hectàrees, en sòls pobres i poc desenvolupats, i hi influeixen factors com la climatologia, l'orografia del terreny i també la reiteració de l'acció de humana (pastura excessiva i incendis).

En molts casos, la vegetació de les brolles no és permanent: hi apareixen unes primeres espècies colonitzadores que s'aniran substituint per altres a mesura que la sèrie avanci cap a l'assoliment del bosc.

La composició florística de les brolles pot variar en funció del tipus de sòl i la zona geogràfica on creixen. Així, trobem:

- **Brolles calcícoles**, sobre sòls bàsics. Es distribueixen per gran part de la península Ibèrica, sobretot per la meitat oriental, i també per les Illes. En formen part comunitats de Cl. *Rosmarinetea*.

- **Brolles acidòfiles**, sobre sòls àcids, en zones més fredes i humides de caràcter litoral atlàntic, amb processos de podsolització que creen sòls com-

2. Bruguera atlàntica

pactats per l'acumulació d'alumini i ferro, dos elements que presenten certa fitotoxicitat. Les comunitats més característiques i amb vegetació que hi està adaptada són les brugueres, amb algunes lleguminoses, labiades i cistàcies.

- **Brolles gipsícoles**, sobre sòls amb gran concentració de guix ($\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$). Es troben en zones molt concretes com, per exemple, part de Castella la Manxa o la depressió de l'Ebre. La vegetació s'engloba dins de l'ordre *Gypsophiletalia*.

- **Brolles halòfiles i halonitròfiles**, properes a zones litorals o en sòls

3. Representació de la brolla gipsícola al JBB

a l'interior amb gran concentració de NaCl, amoni o nitrats. Algunes comunitats destacables en són: Cl. *Crithmo-limonietea* i Cl. *Puccinellio-Salicornietea*.

Per l'evolució de l'adaptació a aquests indrets, les brolles ens ofereixen una gran riquesa de patrimoni florístic i faunístic, ja que alberguen gran quantitat d'endemismes importants. Moltes de les plantes que componen els matollars contenen substàncies químiques que inhibeixen la germinació de plantes que no en formen part, i així mantenen el caire exclusiu de brolla. També actuen com a repel·lent davant d'animals fitòfags i eviten la humidificació del sòl.

Algunes cistàcies i ericàcies presenten altres estratègies de perpetuació, com ara l'adaptació química i morfològica a la resistència als incendis.

La reproducció de les plantes dels matollars és sobretot sexual. Les llavors acostumen a ser molt fines i es dispersen pel vent o per animals. Poden tenir una llarga latència que evita la germinació massiva, que podria

4. Brolla halòfila (Es Salobrar de Campos, Mallorca)

provocar la desaparició de totes les plàntules en cas d'algun contratemps.

La fruticicultura és un tipus de gestió de les brolles o matollars, que vetlla pel bon aprofitament dels seus recursos naturals i de les activitats que se'n deriven, com la pastura de bestiar caprí, boví i equí de tipus rústic, l'apicultura, l'etnobotànica, la caça i els serveis de cultura, esbarjo i turisme. Alguna de les accions és el desbrossament en superfícies petites i de manera irregular per afavorir el rejuveniment de les mates i assegurar la conservació del sòl.

El lignotúber de les ericàcies es feia servir com a combustible pel seu alt poder calorífic. Artesanalment, se'n feien pipes i amb les branques les famoses escombres de bruc. Els olis essencials s'aprofitaven per a finalitats diverses en la indústria farmacèutica, en perfumeria i en la fabricació de fitocides, insecticides i repel·lents. El cultiu de fongs i micorrizes també n'és un tret destacable.

Text i fotografies 1, 3 i 4: Núria Abellán

CAUSES I EFECTES DELS DESPERFECTES DEL TEMPORAL GLÒRIA

La borrasca Glòria (del 19 al 23 de gener del 2020) ens ha dut un episodi molt destacable de pluges i vent durant cinc dies seguits. Ha estat una llevantada excepcional, tant per l'anomalia de dates en què s'ha presentat (el gener és un més anticiclònic en què domina l'estabilitat meteorològica) com per l'excepcionalitat de la intensitat i la durada. De fet, a Barcelona es van registrar uns rècords de vent tals, que es considera el temporal més important dels darrers 30 anys.

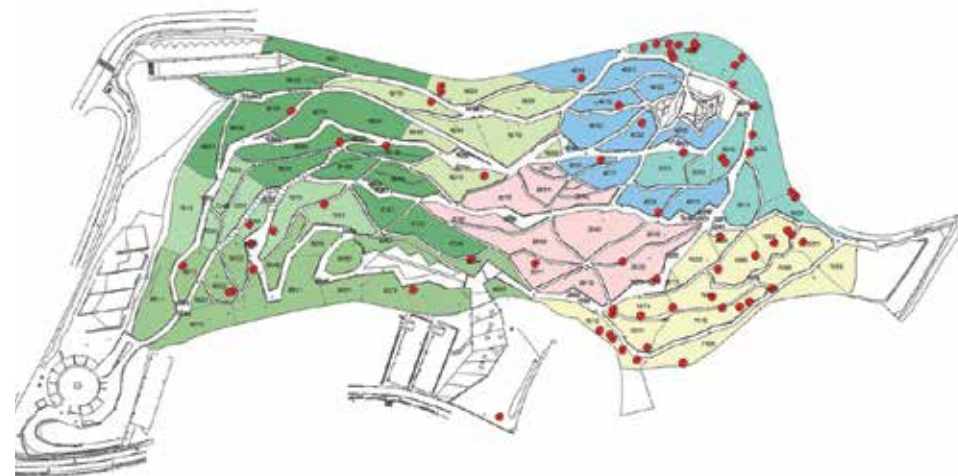
Al Jardí, com a la resta de parcs de l'àrea metropolitana, les afectacions han estat molt nombroses: gran quantitat de brancatge trencat i força arbres tombats. En concret, a la zona visitable del Jardí s'hi han comptabilitzat una setantena d'incidències relacionades amb el temporal. N'han resultat afectades 55 espècies: moltes branques trencades a les zones d'Àustràlia (mirtàcies i proteàcies) i de Xile (sobretot del bosc esclerofil·le) però també alguns arbres de grans dimensions arrabassats a les zones del conjunt de la conca mediterrània (principalment gimnospermes i alguns arbres de la laurisilva).

En conjunt han patit més les espècies de fulla perenne, amb molta capçada, i amb fusta morta abundant, sobretot plantades en indrets amb poc sòl i atalussats. Així, podem distingir dues causes principals d'afectació:

1. Fusta seca, rígida i amb cavitats, que es produeix quan la planta pateix estrès hídric o envelliment. És una estratègia que té la planta per afavorir l'autotala i el rebrot. És el cas de molts arbusts i de plantes germinadores (que no fan rebrots) per afavorir la inflamabilitat i, així, la dispersió del fruit per la via del foc. D'aquest últim cas en trobem nombrosos exemples a la zona d'Àustràlia, entre les famílies de les mirtàcies i proteàcies.

També pot ser per raons mecàniques, precisament per adaptació a la força del vent o de l'aigua: per no oposar-hi resistència sacrifiquen algunes branques però així eviten ser arrencades de soca-rel. El cas del saüc és força paradigmàtic, perquè és una planta que presenta una medul·la a la part interna de la tija, un anell continu de teixit esponjós anomenat colènquima laminar, que permet que les branques joves puguin créixer molt ràpid i sense estries, cosa molt útil en les primeres fases de colonització del bosc de ribera. Però quan la planta envelleix, aquest teixit perd les propietats elàstiques i es torna trencadís.

2. Arrels febles i superficials, que apareixen quan el sòl és poc profund i la roca mare aflora, cosa que passa en molts indrets del Jardí. Moltes gimnospermes fan una arrel axono-

Plantes afectades per les ventades del Glòria

morfa monopòdica, que es caracteritza per tenir un eix molt llarg i poc ramificat que intenta penetrar al terreny en fondària, per generar un bon punt d'ancoratge. El problema és que aquestes plantes fan una capçada espessa i pesada que bascula molt amb el vent, i necessiten una arrel pivotant molt forta que les fixi; i quan el terreny és molt dur, aquesta estratègia fracassa i no hi pot penetrar. En aquests casos l'arrel es torna superficial i sinuosa, molt laxa i de molt poca capacitat de sosteniment. I és això el que ha provocat que al Jardí cedres i xiprers s'hagin descalçat tan fàcilment i hagin aparegut totalment arrencats de soca-rel.

Així doncs, l'aprenentatge que podem extreure dels efectes de la tem-

pesta és doble: per una banda, és una oportunitat per rejuvenir el Jardí. Per l'altra, és la confirmació que tenim zones de difícil creixement per a arbres i grans arbusts per presència massiva de roca mare.

Tanmateix, és evident que esdeveniments tan violents com aquest no convé que siguin recurrents, on malauradament ens condueix el canvi climàtic si no hi posem remei. El benefici que pot aportar una selecció puntual d'individus o parts febles o envellides s'inverteix quan no hi ha temps per a la recuperació, i les afectacions sense valor adaptatiu ecològic o biològic es generalitzen.

David Bertran

PARLEM AMB ELS GUIES VOLUNTARIS DE L'AJBB

El dissabte 22 de febrer es va celebrar l'Assemblea de Socis i una calçotada. Ho vam aprofitar per anar a veure els guies voluntaris de l'AJBB, que aquell dia n'eren 3, i vam poder parlar amb dos d'ells, en Guillem Ramon (primera promoció de guies de l'Associació, és a dir, 25 anys: tota la història de l'AJBB!) i la Laura Buguñá (guia des del 2003, formada pel mateix Guillem), que ens van donar una visió generalitzada del pensament de tot l'equip.

Són persones provinents de diferents disciplines, no necessàriament biòlegs o botànics, però amb el denominador comú d'un interès tant per les plantes com per la divulgació del seu coneixement entre la ciutadania. I no només fan els guiatsges; també participen en altres activitats del Jardí, com el Planta't o la Nit dels Museus.

Què us aporta fer de guies voluntaris?

Guillem: m'agrada molt el món de les plantes, i el fet d'explicar-ho als altres m'ajuda a aprendre'n més jo!

Laura: tot i que soc formada en el món de les plantes, treballo en un hospital i trobava a faltar el contacte amb les plantes. A més, crec fermament en els voluntariats.

Què se n'espera, d'un guiatge?

G: A diferència del que es podria pensar, normalment la gent venen a fer una passejada; diria que no els agrada que els atabalis massa amb temes botànics. Una cosa que els interessa molt són els usos de les plantes, l'etnobotànica. Com a

guia, també m'interessa molt el que hi ha al darrere del nom de les plantes, l'origen dels noms, què representen, cosa que interessa molt també els visitants.

L: No els interessa entrar en detalls específics d'aquesta planta o aquella, sinó que volen fer una passejada, il·lustrada, això sí, i tenir informació una mica genèrica dels ecosistemes, alguna planta que els sorprengui, però no de manera exhaustiva.

La gent torna?

Sí, sí. Darrerament potser no tant, però sí que hi ha gent que repeteix amb una certa periodicitat. El que passa és que esclar, tornes si hi ha activitats

Dolores Sánchez

Guillem Ramón

Guillem Vives

noves que t'atrauen, és a dir que val la pena anar variant l'oferta. Per exemple, una cosa que recomanem és que vinguin com a mínim un cop per estació... Així poden veure l'evolució del Jardí, els canvis de paisatge i en les plantes mateix, les floracions...

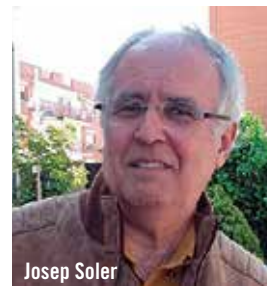
Alguna anècdota? Algun problema?

G: De vegades et trobes persones que han anat pel seu compte a fer una volta pel Jardí i no els ha acabat de fer el pes... Llavors han vingut a fer un recorregut guiats i n'han sortit molt més satisfetes.

L: Problemes n'hi ha hagut algun... Per exemple, han robat... Han entrat a la nit i han robat la pinya d'una planta, que és decorativa i a més es pot convertir en pa... Això demostra que és molt important ensenyar el Jardí però que s'ha de

Gemma Soriano

Josep Soler

Laura Buguñá

ressaltar molt el seu caràcter de Museu, de protecció, de conservació i de respecte.

Com aneu de participants? N'hi ha prou?

G: Pel nostre gust diríem que no! Avui, per exemple, he pujat al JBB a l'hora convinguda perquè hi tenia un recorregut, i no s'hi ha presentat ningú...

L: Potser ens hauríem de preguntar les raons per les quals no hi ha prou gent.

G: La informació surt al web del JBB, també se n'informa a la finestra i hi ha rètols, però potser faltaria posar-hi algun element més cridaner, que la gent vegi tan bon punt entri al Jardí...

L: Hi estic d'acord, però evidentment caldria fer alguna cosa més: el Jardí no és en una zona fàcilment accessible per a la gent, i això s'ha de tenir en compte.

→

Pere Vives

Lourdes Roca

→ Que caldria més informació sobre les visites guiades, d'acord, però jo crec que el problema és que la gent ja ni hi puja, al JBB... No és que siguin al Jardí i es perdin la visita perquè la informació no està prou visible, sinó que ni hi venen... Realment l'important és que la gent coneixi millor on és el Jardí i que no els importi l'excursió per arribar-hi...

G: Encara hi ha gent que quan arriba s'exclama de com els ha costat trobar-lo!

Us agradaria fer algun recorregut que ara no està previst?

G: Podríem recuperar els recorreguts per Montjuïc que es feien fa temps, de manera periòdica, un cop al mes...

L: Així com oferir guiatges temàtics, cosa que ve recolzada també pel president de l'Associació, en Pere Vives: guiatge per Austràlia i la zona d'Oceania de clima mediterrani, o la zona de Sud-àfrica, per exemple...

I algun d'ornitològic?...

Fem puntualment una espècie de tallers-visita específics, alguns d'ornitologia (hem fet esforços per instal·lar més nius i menjadores i fer-ne un seguiment...). I també se n'ha fet sobre els bolets, sobre plantes aromàtiques... I el que ara estem discutint és precisament d'oferir més guiatges te-

màtics per a aquella persona que ja repeteix, que ja ha fet el guiatge clàssic i vol aprofundir només en algun aspecte. Per exemple, la zona de Canàries. Algun participant, després de fer un guiatge fins i tot s'ha interessat per l'Associació, se n'ha fet soci i fins i tot ha esdevingut guia també! I molts surten amb ganes de col·laborar amb el Jardí. Potser no seran guies, però poden ajudar en altres grups de voluntaris, i a moltes altres activitats que duem a terme els Amics.

Els guiatges són majoritàriament al JBB?

Sí, però al JBH també se'n fa un el primer diumenge de cada mes.

Alguna idea que vulgueu remarcar?

Doncs que és molt important fer difusió de tota aquesta activitat que duem a terme, perquè això ajudarà que vingui més gent.

Acabada la xerrada, pugem tots tres cap al pis de dalt de la Masia, on ens espera una calçotada memorable amb socis i sòcies, voluntaris, voluntàries, el director del Jardí i el president de l'AAJBB. Moltes gràcies!

Carme Solà

Equip de guies voluntaris: Dolores Sánchez, Enric Orús, Gemma Soriano, Guillem Ramon, Guillem Vives, Josep Soler, Laura Buguñá, Lourdes Roca i Pere Vives.

Darrerament les associacions i els clubs de bonsais han donat un vot de confiança a la col·lecció que en tenim al JBB. Aquest és el cas, per una banda, de l'Associació Art del Bonsai i la seva ja consolidada mostra Nishikiten (30 d'octubre a 1 de novembre 2019) en la qual vam participar amb dues peces, un pi roig i una heura; i, per l'altra, de l'associació de bonsais Araba, amb la seva mostra Tantai (6-8 de desembre 2019), en què vam presentar un bosc d'oms i una *Zelkova sp.*

Les valoracions dels arbres presentats en totes dues van ser molt positives, i van permetre als afeccionats al bonsai de la resta de l'estat conèixer el potencial que té la col·lecció de la nostra ciutat. Però el reconeixement més important l'obtingüem a la mostra organitzada per la Unió del Bonsai Español els dies 24, 25 i 26 de gener a la població madrilenya d'Aranjuez.

La presentació la componien un *Ulmus minor* (om pertanyent a la donació de la família Duran i Farell), com a arbre principal, i una *Davallia canariensis*, com a planta d'acompanyament.

Una de les activitats que solen dur-se a terme a les mostres de bonsais són les explicacions que els mestres qualificats fan sobre els diferents bonsais que presenten els afeccionats. Edoardo Rossi és un mestre reconegudíssim de Kazari, terme que fa referència a tots el preliminars necessaris per fer que quelcom sigui bell. Els japonesos donen molta

Ulmus minor

importància a l'estètica i això es reflecteix quan s'exposa un bonsai. El Kazari és l'art d'exposar les distàncies entre les peces expositives, els espais buits que es generen entre elles, etc. I el Sr. Rossi va comentar que la sobrietat i l'equilibri de la composició eren perfectes.

El comentari que feu de l'arbre principal, l'om, va ser que, mirat per parts, l'arbre no tindria res d'especial, però és un bonsai perfecte per l'equilibri perfecte entre les parts. Noteu-hi el tronc vell i fosc, amb una escorça molt vella; el color clar de les branques principals i de les subbranques, i tot això acolorit pel to vermellós dels brots d'aquest any.

El mestre d'origen japonès Kazuo Yajima, que també va donar el seu parer sobre les composicions exposades, va dir que aquesta era la més elegant de totes.

Text i fotografia: Juanjo Pardo

L'erició fosc torna a Montjuïc

Tot i que històricament hi havia hagut eriçons a Montjuïc, els darrers inventaris de fauna no n'havien detectat cap exemplar. Però d'ençà de finals del 2019, en tornem a tenir en alguns indrets de Montjuïc: en concret, al Viver Tres Pins i al Jardí Botànic Històric.

L'erició fosc (*Erinaceus europaeus*), també anomenat erició comú o europeu, és un petit mamífer de la família dels erinaceids. Té hàbits nocturns, i hiberna (o semihiberna) d'octubre a abril. S'alimenta principalment d'insectes, caragols, cucs, aglans i altres fruits. I, de manera complementària, pot menjar-se una sargantana o alguna serp petita.

És una espècie protegida, i la tardor passada se'n va dur a terme la reintroducció, en què van participar l'Associació Galanthus, l'AMB i el CMCNB/Jardí Botànic.

El primer que es va fer va ser construir una instal·lació d'aclimatació, una petita pleta o tancat amb un refugi. Aquesta fase d'habitació al nou espai és necessària perquè es familiaritzin amb els nous

FOTOGRAFIA: JAUME PÀMIES

estímuls i es creïn el seu propi mapa olfatiu abans de ser alliberats. Això els permet reconèixer l'entorn amb més seguretat, fet que afavoreix la seva posterior supervivència i l'establiment a la zona.

El 17 d'octubre del 2019 se'n van deixar quatre exemplars al tancat d'aclimatació, procedents del Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa, i el 31 d'octubre se'ls va obrir la portella de la instal·lació. Posteriorment, el 12 de novembre es va incorporar a la instal·lació d'aclimatació una parella procedent del Districte de Sant Andreu, i se'ls va obrir la portella el 22 de novembre.

L'objectiu d'aquest projecte no és només participar en la reintroducció d'aquest mamífer a Montjuïc, sinó també promoure el control biològic de la població de caragols i llimacs a l'hort del JBH. Això permetrà salvar les collites de verdures i hortalisses i garantir la producció de llavors, i així mantenim el compromís de conreu ecològic a l'hort del JBH davant dels atacs dels mol·luscs gastròpodes.

Clara González i Jaume Pàmies

FOTOGRAFIA: PERE CASBAS

Algunes de les activitats destacades de l'Associació realitzades el darrer trimestre del 2019

Tardor a la Jugatecambiental del JBH

Durant la tardor, cada diumenge s'ha dut a terme la Jugatecambiental a la Masia del JBH. La jornada és oberta al públic familiar, i consta de tallers i activitats diverses al voltant de l'hort i les plantes. Tot i que la tardor ha estat una mica passada per aigua, s'ha pogut realitzar gairebé la totalitat de la programació prevista.

5 d'octubre. Taller hotel d'insectes

El dia 5 d'octubre en Pere Casbas ens va organitzar un taller de construcció d'hotels d'insectes, que serveixen per afavorir la cria de pol·linitzadors com abelles solitàries i vespes. Davant la pèrdua d'habitats naturals, cada cop més preocupant, que sofreixen aquests insectes, la distribució d'aquests petits nius pel territori facilita que hi facin estada. El taller va

comptar amb una àmplia participació, i cada persona es va endur un hotel d'insectes per al seu balcó o jardí.

6 d'octubre. Excursió botànica als Estanys de Sils

Amb el guiatge de Josep Maria Panareda i en Josep Soler, el 6 d'octubre vam fer una excursió molt interessant als Estanys de Sils. Tot i que el dia amenaçava pluja, al final es va poder fer i la participació va ser àmplia. Hi vam poder descobrir la realitat botànica i micològica d'aquest indret tan singular del nostre país.

Visites guiades al JBB per a centres cívics de Barcelona

L'Enric Orús ha organitzat aquesta tardor tot un seguit de guiatsges a diferents zones mediterrànies del Jardí Botànic, especialment adreçats a alguns centres cívics de Barcelona, dins del programa d'activitats que aquests desenvolupen

a la ciutat. Hi destaquem la participació dels CC Cotxeres Casinet, Albareda Sortidor i Font de la Guatlla.

26 d'octubre. Curs de jardineria bàsica

El 26 d'octubre en Miquel Viñals ens va fer una matinal de conceptes bàsics de jardineria, tot passejant per l'hort i el sot de la Masia del JBH. Substrats, plantacions, sembres, creixement i cura de les plantes, trasplantaments, reg... Tots els aspectes de la jardineria bàsica concentrats en unes horetetes de taller en directe.

9 de novembre. Taller de kokedames

El 9 de novembre en Pere Casbas va oferir un taller de kokedames, tècnica oriental de substrat d'esfagne (molsa), per a plantes d'interior. Cada participant va poder fer un kokedama per endur-se a casa. El taller va tenir una gran afluència de públic, i es va repetir al desembre per a un casal de joves i gent gran de la ciutat.

16 de novembre. Taller de caixes niu

Taller de construcció de caixes niu, per ajudar els ocells insectívors a passar millor l'hivern. Es van instal·lar tot de caixes niu al sot de la Masia, així com

una menjadora per a ocells feta durant el taller. Els participants van construir una caixa niu de l'ICO (Institut Català d'Ornitologia) amb tota la informació per poder després fer observacions i seguiment de les caixes.

15 de desembre. Dinar de Nadal i lliurament premis concurs de fotografia

El 15 de desembre vam tancar l'any amb un arròs de verdures i carbassa, on van participar prop de 70 socis i sòcies. Vam aprofitar el dia per lliurar els premis del concurs de fotografia.

EL RACÓ DEL SOCI

15 de desembre. Taller de tions de Nadal

Amb unes velles soques d'arbres, alguns dels participants del dinar de Nadal van gaudir d'un taller de tions de Nadal, que ens ajuda a recuperar velles tradicions i fer-ho amb elements naturals de la terra.

Primer trimestre del 2020 Febrer 2020

Les activitats de l'Associació previstes per al 2020 s'han iniciat el mes de febrer amb una visita a l'exposició

del MCNB "Micos, una història de primats".

El mes ha estat marcat per l'Assemblea General de socis, el 22 de febrer, amb posterior calçotada.

Algunes altres activitats previstes per al primer i segon trimestres del 2020

- **Març.** El mes de març acollirà activitats destacades com el taller de bonsais i un taller de jardineria en terrasses i balcons.

A partir de l'1 de març podreu gaudir de la Jugatecambiental al JBH, cada diumenge d'11,30 a 13,30 h.

- El Museu de Ciències Naturals de Barcelona ha tancat de manera preventiva totes les seves seus, entre elles el Jardí Botànic de Barcelona i el Jardí Botànic Històric. Aquesta actuació forma part de les mesures adoptades per l'Ajuntament de Barcelona davant la #Covid19 per contenir l'expansió del coronavirus i protegir-ne els col·lectius vulnerables. Per a més informació consulteu el web del Museu. Gràcies!
- **Juny i juliol** no n'ha previst, entre altres coses, el taller hortícola AFAB (Malalts Alzheimer) i una visita al Mar i Murtra. El 28 comença el Camp de treball.

Al web www.amicsjbb.org/català/les-nostres-activitats/ podeu consultar totes les nostres activitats, dates i horaris.

Continuem oferint els tradicionals guiatges a càrrec dels guies voluntaris de l'Associació.

- Cada cap de setmana a les 12 h al JBH
- Els primers diumenges de mes a les 12 h al JBH

La nostra llavor fa créixer el Jardí

**museu de
ciències naturals
de Barcelona**

**Associació d'Amics
del Jardí Botànic**

www.amicsjbb.org

AMB

Àrea Metropolitana
de Barcelona